

Η συνάντηση έγινε στα γραφεία του Κόσμου. Ο καταξιωμένος σκηνοθέτης Κώστας Νίκας με σύστησε στον κινηματογραφιστή και διευθυντή φωτογραφίας Σάιμον Χάρντινγκ. Ο Σάιμον έχει εργαστεί σε μεγάλες παραγωγές του Χόλιγουντ και του Βρετανικού κινηματογράφου και έχει μακρά συνεργασία με τον Κώστα Νίκα. Ο πατέρας του, που δεν βρίσκεται πλέον στη ζωή, πολέμησε στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια Δευτέρου Παγκόσμιου Πολέμου. Γνώρισε από κοντά τον ταγματάρχη Τσιγάντε και τους καπετάνιους του Ελάς και κατέγραψε τις εμπειρίες του με την μορφή ημερολογίου χωρίς μεγαλοστομίες και υπερβολές. Μετά τον πόλεμο εργάστηκε ως μαθηματικός αλλά δεν επέστρεψε ποτέ στην Ελλάδα. Ο αξιωματικός του βρετανικού στρατού, *Arthur Terrance Harding* δεν ξέχασε ποτέ τους γενναίους νησιώτες που γνώρισε στα Δωδεκάνησα. Ευχαριστώ θερμά τον Σάιμον Χάρντινγκ που μας εμπιστεύτηκε αυτό το σημαντικό ιστορικό ντοκουμέντο και τον Κώστα Νίκα που μας έφερε σε επαφή και είχε την ιδέα να μεταφραστεί και να δημοσιευτεί, για πρώτη φορά, το ημερολόγιο.

Γ.Δ.

...Πέρασα τις επόμενες λίγες μέρες διαβάζοντας τοπογραφικές εκθέσεις και εκθέσεις μυστικών υπηρεσιών για τα Δωδεκάνησα. Έπειτα ήρθε η παράδοση των Ιταλών. Αυτό φάνηκε να αιφνιδιάζει τους πάντες και πολύ γρήγορα μπήκαμε στον χαοτικό τρόπο λειτουργίας που αποκαλούμε «ακέφαλο κοτόπουλο». Μου είπαν να παρουσιαστώ στο Πορτ Σάιντ. Όταν έφτασα είδα να επιβιβάζονται στρατεύματα, αλλά μου είπαν ότι η δική μου θέση δεν ήταν εκεί. Έπρεπε να πάω στη Χάιφα. Μια ξέφρενη εξόρμηση στην έρημο του Σινά και ύστερα επιβιβάστηκα σε ένα αντιτορπιλικό που με πήγε στη Λέρο (όπου είχαν φτάσει, όσο μπορούσα να καταλάβω, τα στρατεύματα που επιβιβάζονταν στο Πορτ Σάιντ).

Σιγά σιγά αποκαλύφθηκε το σχέδιο. Η Λέρος ανήκε στο δωδεκανησιακό νησιωτικό σύμπλεγμα και, ως εκ τούτου, συμπεριλαμβανόταν στα εδάφη που είχαν παραδώσει οι Ιταλοί. Βόρεια της Λέρου βρίσκεται το μεγάλο νησί της Σάμου, το οποίο ήταν ελληνικό έδαφος, και τελούσε υπό την κατοχή των Γερμανών.

Παρ' όλα αυτά, η φρουρά στη Σάμο ήταν σχεδόν όλη ιταλική (ήταν η Μεραρχία Cuneo, όπως θυμάμαι). Το σχέδιο ήταν να αποβιβαστούμε στη Σάμο, να αναλάβουμε την παράδοση της Μεραρχίας Cuneo και να εγκαταστήσουμε μια Προσωρινή Ελληνική Κυβέρνηση με επικεφαλής έναν τοπικό μητροπολίτη· στη συνέχεια, να αποτελέσουμε τη

Βρετανική Στρατιωτική Αποστολή αυτής της Προσωρινής Κυβέρνησης.

Πήγαμε, λοιπόν, μόνο και μόνο για να ανακαλύψουμε, κατά την άφιξή μας, ότι μας είχαν επισκιάσει. Ένας Βρετανός αξιωματικός είχε ήδη φτάσει από την Τουρκία και είχε αποδεχτεί μόνος του την παράδοση της ιταλικής μεραρχίας. (Οι φήμες επέμεναν ότι είχε έρθει μαζί με το κορίτσι του, αλλά αυτό δεν επιβεβαιώθηκε ποτέ.) Έφτασε, όπως θυμάμαι, όταν οριστικοποιούνταν οι διευθετήσεις της παράδοσης: ο ναύαρχος, ο οποίος ήταν ο Κυβερνήτης της Σάμου, ανήγγελλε τις συντεταγμένες των πορνείων τόσο των αξιωματικών όσο και των άλλων βαθμών, με τη διαβεβαίωση ότι, σύμφωνα με τους όρους της παράδοσης, θα παρέμεναν ανοιχτά. (Μια καθησυχαστική υπενθύμιση ότι, ακόμα και ηττημένοι, οι Ιταλοί θα διατηρούσαν την πρόσβασή τους στα στοιχειώδη.) Ο εν λόγω Βρετανός αξιωματικός ήταν ο λοχαγός Forrest, ένας άνθρωπος που είχε γίνει θύλος σε όλο το Αιγαίο. Ήταν ευχαριστημένος που παρέδιδε σε εμάς, γιατί είχε παρόμοια σχέδια και για κάποια άλλα νησιά. Δυστυχώς, η επόμενη απόπειρά του πήγε πολύ στραβά· τραυματίστηκε σοβαρά, πιάστηκε αιχμάλωτος από τους Γερμανούς και, τελικά, επαναπατρίστηκε στην Αγγλία για ιατρικούς λόγους. Δεν τον συνάντησα ποτέ ξανά, αλλά διάβασα τη νεκρολογία του στους Times.

Οι Σάμιοι απολάμβαναν την «απελευθέρωσή τους». Από την πλευρά τους, και οι Ιταλοί φαινόταν ικανοποιημένοι που γι' αυτούς ο πόλεμος είχε τελειώσει, και εκείνο το ηλιόλουστο φθινόπωρο καταναλώθηκε πολύ σαμιακό κρασί. Στο νησί υπήρχε επίσης και μια ομάδα «ανταρτών», οι οποίοι ήταν μη συνεργάσιμοι, αν όχι εχθρικοί και ύποπτοι.

Επρόκειτο για τον ΕΛΑΣ, το κομμουνιστικό κίνημα, και υποπεύονταν ότι, καθώς ερχόμασταν από το Κάιρο, όπου βρισκόταν εξόριστη η ελληνική βασιλική κυβέρνηση, ήμασταν μέρος μιας συνωμοσίας για την αποκατάσταση της μοναρχίας. Προκειμένου να έχουμε κάποια υποστήριξη αποφασίστηκε να πέσει στο νησί μια μοίρα του περίφημου ελληνικού Ιερού Λόχου, ένα σύνταγμα αλεξιπτωτιστών του οποίου το έμβλημα ήταν το Σπαρτιατικό Ξίφος και η Ασπίδα, και το σύνθημά τους απηχούσε τα λόγια των Σπαρτιατών μητέρων όταν έδιναν στους γιους τους τις ασπίδες τους, «Ήταν ή επί τας» – «Γύρνα μαζί της ή επάνω της». Δεν είχαμε κάλυψη από αέρος, οπότε η απόβαση έπρεπε να γίνει τη νύχτα.

Ανάψαμε τις φωτιές και τότε γνώρισα τον συνταγματάρχη Τσιγάντες για πρώτη φορά. Στην πραγματικότητα, σχεδόν προσγειώθηκε πάνω μου (ήταν ο πρώτος άνθρωπος που έπεσε, όπως